Aan de raad van de gemeente Lingewaard

Onderwerp	Regionale klimaat Adaptatie Strategie en Samenwerkingsagenda regio Rivierenland.
Portefeuillehouder	J.H.A.P. Sluiter
Zaaknummer collegevoorstel	ZS-285940

Beslispunten

1. De Regionale Adaptatie Strategie ‘Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!’ vast te stellen.
2. De Regionale Samenwerkingsagenda ‘Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!’ vast te stellen.
3. De jaarlijkse kosten van € 15.000 voor de jaren 2022 en 2023 integraal af te wegen bij de Kadernota 2022.

Samenvatting

Het klimaat verandert! Steeds vaker krijgen we te maken met hogere temperaturen, drogere perioden, meer extreme neerslag en een toename van het risico op overstromingen. Dit heeft gevolgen voor onze economie, gezondheid, natuur en onze veiligheid. De effecten van klimaatverandering houden niet op bij de gemeentegrenzen, ze zijn gebiedsoverstijgend. Daarom werken negen gemeenten, de provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland en tal van stakeholders samen om de regio Rivierenland, klimaatbestendig en waterrobuust te maken. Om dit te bereiken hebben deze partijen samen een Regionale (klimaat) Adaptatie Strategie (RAS) Rivierenland opgesteld. In deze RAS zijn verschillende opgaven geformuleerd en die opgaven zijn vertaald naar negen speerpunten waar we de komende drie jaar (2021-2023) samen mee aan de slag gaan. De negen speerpunten zijn vastgelegd in de Samenwerkingsagenda ‘Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!’. In de samenwerking laten we zien wat de regio de komende drie jaar (2021-2023) op regionaal niveau op het gebied van klimaatbestendigheid gaat doen.

Inleiding

Medio 2020 (14 juli) stuurden wij u een raadsinformatienota waarin wij u informeerden over de stappen die wij als regio Rivierenland nemen om het klimaatadaptatie beleid voor Rivierenland op te zetten en waar we ons bevonden in dat proces. Het eindconcept van de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) “Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!” is u toen ter consultatie en kennisname aangeboden.
In dit voorstel leggen wij u nu de RAS inclusief de Samenwerkingsagenda ter vaststelling voor. Wij lichten verder toe welke stappen we tot nu toe hebben genomen, waar we nu staan in het proces en welke stappen we in de komende periode gaan zetten.

<u>Wat hebben we gedaan tot nu toe?</u>
In 2019 is een regionale stresstest uitgevoerd en is een regionale klimaateffectatlas ontwikkeld die aanduidt welke gebieden en locaties kwetsbaar zijn voor de klimaatthema’s “wateroverlast”, “verdroging”, “hitte” en “overstromingen”. Deze regionale atlas legt de nadruk op de regionale verbanden. Verder hebben we eind 2019 en begin 2020 een viertal bijeenkomsten georganiseerd met onder meer gemeenten, waterschap, provincie, woningcorporaties, GGD, landbouworganisaties, natuur- en milieuorganisaties en ontwikkelende partijen. We brachten daarbij de risico’s, opgaven en ambities rondom klimaatadaptatie in onze regio in kaart. Dit resulteerde in een door betrokkenen opgestelde RAS voor onze regio. Daarin zijn de regionale ambities en opgaven van klimaatverandering en de benodigde maatregelen verwoord.

Waar staan we nu?
De definitieve versie van de RAS bieden wij u nu ter vaststelling aan (Bijlage 1). Om de samenwerking en uitvoering in het kader van de RAS richting te geven hebben overheden en stakeholders de regionale Samenwerkingsagenda 'Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!' opgesteld (Bijlage 2). Ook deze Samenwerkingsagenda wordt u er vaststelling aangeboden.
De Samenwerkingsagenda beschrijft wat we in de regio gaan doen om de komende jaren (2021-2023) beter bestand te zijn tegen de negatieve effecten van klimaatverandering. Hierin zien we het woord 'samen' heel breed, iedereen die wil, mag zich aansluiten en zijn steentje bijdragen aan een klimaatbestendig Rivierenland. In de RAS zijn verschillende doelen en acties opgenomen, van waaruit negen speerpunten zijn vertaald en opgenomen in de Samenwerkingsagenda. Vertegenwoordigers vanuit de overheden én stakeholders werken de speerpunten verder uit. Met deze speerpunten gaan we als eerste aan de slag en daar zetten we de komende jaren ook de meeste energie op.
Door de komende jaren als regio deze speerpunten op te pakken, verwachten we een start te kunnen maken met de invulling van de strategie uit de RAS. In onze regio beginnen we niet bij nul. Op tal van plekken zijn overheden en stakeholders al aan de slag en lopen er projecten en initiatieven die bijdragen aan een klimaatbestendiger regio. Er is veel ambitie, maar tegelijkertijd is er niet altijd (direct) voldoende capaciteit om er groots mee aan de slag te gaan. We kijken daarom hoe we acties zo effectief en efficiënt mogelijk kunnen oppakken om versnelling te bereiken. We maken nu een begin.

Wat zijn de vervolgstappen?
De RAS en Samenwerkingsagenda moet door alle betrokken gemeenteraden en het algemeen bestuur van waterschap Rivierenland worden vastgesteld. Na de zomer willen we een brede regionale bijeenkomst organiseren ter bekrachtiging van de regionale samenwerking en als aftrap voor het vervolg. De stuurgroep SNR (Samenwerken in Netwerken Rivierenland) zal als opdrachtgever van het proces (minimaal) 4 maal per jaar overleggen over de voortgang, de bijsturing en de actualisatie van de Samenwerkingsagenda en daarnaast over de aanvraag van de impulsgelden (zie verderop in dit voorstel). De betrokken stakeholders zijn vertegenwoordigd via een adviesgroep die (minimaal) 1 maal per jaar overlegt voert met de stuurgroep.

Lokale Adaptatie Strategie
Naast het regionale spoor (RAS) is er tevens een lokaal spoor, de Lokale Adaptatie Strategie (LAS). Daarin wordt op lokaal niveau vorm en inhoud gegeven aan de klimaatadaptatie opgave, met daarin ook een nadere gebiedsspecifieke/lokale uitwerking van de regionale strategie. De LAS met uitvoeringsagenda wordt op dit moment opgesteld en kan in september van dit jaar ter besluitvorming aan de gemeenteraad van Lingewaard worden aangeboden.

Besluitgeschiedenis en gerelateerde raadsstukken
1. 2015: Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie.
2. 2018: Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.
3. 2019: Samenwerking werkregio SNR/KAR.
4. 2020: Het eindconcept van de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) 'Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!' is ter kennisname en consultatie aangeboden aan de gemeenteraden van de samenwerkende partijen van de werkregio SNR/KAR (Lingewaard: 14-7-2020, zaaknr. ZS-185754).
5. 2020: Informatienota voor de gemeenteraad. Onderwerp 'Stand van zaken Ruimtelijke (klimaat) Adaptatie', met als bijlage de startnotitie van de werkregio SNR/KAR (8-1-2020, zaaknr. ZS-127665).

Wettelijk kader of beleidskader
Met de Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie heeft Nederland in 2015 besloten dat het Rijk, de provincies, gemeenten en waterschappen samen de ambitie vastleggen dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht. Deze Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie maakt deel uit van het Deltaprogramma. Het Deltaprogramma 2018 bevat voor het eerst een Deltaplan Ruimtelijke adaptatie. Deze is gebaseerd op de Deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie uit 2015. Daarin staat hoe gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk het proces van ruimtelijke adaptatie willen versnellen en intensiveren

(bestuurlijke afspraak). Het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie is net als de andere deltaplannen vast onderdeel van het Deltaprogramma dat de deltacommissaris jaarlijks uitbrengt.

Klimaatadaptatie valt binnen de gemeente Lingwaard samen met nog vijf thema's onder het programma Duurzaamheid. Met de vaststelling van de RAS en Samenwerkingsagenda, wordt invulling gegeven aan dit programma.

Wat willen we bereiken (beoogd effect)

We willen klimaatadaptief handelen en in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust zijn ingericht. Daarbij willen we bewustwording van klimaatverandering en de urgentie tot klimaatadaptatie bij alle betrokkenen vergroten.

Argumenten en alternatieven

1.1/2.1 We moeten ons aanpassen aan het klimaat.

Ook in de regio Rivierenland hebben we steeds vaker te maken met de effecten van klimaatverandering. Op basis van de uitgevoerde regionale stresstesten in de regionale klimaateffectatlas en de risicodialogen is de constatering dat Rivierenland gevoelig tot zeer gevoelig is voor wateroverlast, droogte, hitte en overstroming. Dit vraagt dat wij (overheden, stakeholders, inwoners en ondernemers) ons aanpassen, met het oog op een vitale en toekomstbestendige regio met een fijn leef- en werkklimaat. De RAS beschrijft niet alleen de effecten waar wij als regio mee worden geconfronteerd, maar ook de ambities en opgaven waar we voor staan. De strategie richt zich op de opgaven die binnen onze eigen invloedssfeer liggen en waar we iets aan kunnen doen in termen van voorkomen of reguleren. De samenwerkingsagenda beschrijft wat we in de regio gaan doen om de komende jaren (2021-2023) beter bestand te zijn tegen de negatieve effecten van klimaatverandering.

1.2/2.2 De regionale aanpak zorgt ervoor dat we klimaatadaptatie lokaal sneller kunnen implementeren.

Klimaatverandering houdt geen rekening met gemeentegrenzen en gelet op de schaal waarop de effecten merkbaar zijn, is het logisch om klimaatadaptatie vanuit een regionale aanpak aan te vliegen.
Bij de uitvoering en bijsturing van de Samenwerkingsagenda 2021-2023 ligt de nadruk op het op regionaal niveau oppakken van een aantal onderwerpen, de speerpunten, om op die onderwerpen door organisaties binnen de hele regio versnelling en verdieping te kunnen bereiken. Voordelen van deze regionale aanpak hebben te maken met efficiëntie (tijd en financiën), een sterke(re) onderhandelingspositie, inspiratie en het delen van kennis en de goede voorbeelden (kwaliteit). Uiteraard kennen deze op onderdelen ook een lokale uitwerking. We pakken regionaal op waar het kan en waar het efficiënt is en zorgen voor verbindingen met de lokale aanpakken. Zo hoeven individuele overheden en stakeholders niet steeds zelf het wiel uit te vinden, maar maken we gebruik van elkaars kennis en ervaringen. Met deze regionale aanpak versterken we de maatregelen van de individuele overheden en stakeholders. Via het lokale spoor geven wij deze regionale strategie verder vorm en inhoud via de Lokale Adaptatie Strategieën met een uitvoerings- en investeringsagenda.

1.3/2.3 Klimaatbewustzijn moet een vanzelfsprekend onderdeel worden van al ons beleid en handelen.

Op korte termijn richten wij ons op bewustwording en het vergroten van de urgentie tot klimaatadaptatie. Dit moet er toe leiden dat we klimaatadaptatie verankeren in ons beleid en ons concrete handelen. Dat vraagt om een andere manier van denken en samenwerken. Samen naar beste weten beslissingen durven nemen, op basis van beperkte kennis en in de wetenschap dat de toekomst onvoorspelbaar is. We richten ons daarbij op de korte termijn eerst op de meest urgente opgaven en de makkelijke oplossingen ("laaghangend fruit"). We koppelen klimaatadaptatie aan kansen op meerdere andere terreinen.

1.4/2.4 Het opstellen van de RAS en Samenwerkingsagenda is een eerste stap.

De uitwerking van de opgaven en maatregelen, bepaalt of wij er in slagen om ons aan te passen aan klimaatverandering. De volgende stap in het proces rondom deze RAS is de Samenwerkingsagenda. In deze agenda geven we aan wat wij in de regio in de komende 3 jaar (2021 – 2023) gaan doen als overheden en stakeholders. Daarmee versnellen we dat onze regio zich aanpast aan het veranderende

klimaat. De Samenwerkingsagenda behandelt onder andere de aanleiding en landelijk kader, de stap van RAS naar Samenwerkingsagenda, de speerpunten en financiering en monitoring.

1.5/2.5 Overheden zorgen voor agendering en coördinatie
Vanuit de werkregio Klimaat Actief Rivierenland (KAR) zorgen we als negen gemeenten, het Waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland gezamenlijk voor agendering, afstemming en waar nodig regie. Dit doen we in een stuurgroep met alle wethouders en bestuurders die klimaat óf water in de portefeuille hebben. De stuurgroep bepaalt jaarlijks de inzet en middelen voor de samenwerkingsagenda en bewaakt de regionale voortgang. Het vormt het aanspreekpunt voor het Rijk. De stuurgroep wordt gevoed door de regionale netwerkgroep KAR, bestaande uit medewerkers van de betrokken overheden. Hierin zorgt het Waterschap samen met de gemeente West-Betuwe voor de ambtelijke coördinatie. Jaarlijks zal er een voortgangspresentatie, bijsturingsoverleg en indien wenselijk een geactualiseerde samenwerkingsagenda worden opgeleverd/georganiseerd.

1.6/2.6 We moeten de opgave oppakken samen met stakeholders
De overheden kunnen het niet alleen. Stakeholders zoals woningcorporaties, ontwikkelaars en bouwers, bedrijven, de land- en tuinbouwsector, natuur- en landschapsorganisaties, de GGD, onderwijs- en kennisinstellingen, drinkwaterbedrijven, hoveniers en de Veiligheidsregio zijn stuk voor stuk onmisbaar bij het werken aan klimaatadaptatie. Veel partijen zijn al actief op dit terrein en we gaan gezamenlijk verder met de uitvoering. Er wordt een adviesgroep gevormd bestaande uit de meest betrokken stakeholders. De adviesgroep is gekoppeld aan de stuurgroep en we organiseren minimaal één keer per jaar een brede regionale bijeenkomst.
Klimaatadaptatie is geen losstaande ontwikkeling, maar hangt samen met andere opgaven gericht op het versterken van de leefbaarheid, veiligheid, gezondheid, economie, de land- en tuinbouw, natuur en landschap, stedelijke ontwikkeling, toerisme en recreatie en de energietransitie. Op regionaal niveau gaat het daarbij om lopende programma's en projecten zoals het Programma Integraal Riviermanagement (IRM), het Hoogwaterbeschermings-programma (HWBP), de Regiodeal Fruitdelta Rivierenland, de Regionale Energietransitie (RES), de Strategische Gebiedsagenda voor Rivierenland en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW). Waar dat kan sluiten we aan bij deze opgaven en lopende trajecten.

3.1 Er is nog geen dekking voor de regionale kosten
Klimaatadaptatie is een betrekkelijk nieuwe gemeentelijke taak/opgave en nog in ontwikkeling. Maar met de vaststelling van de RAS en Samenwerkingsagenda stappen we een nieuwe fase in. Klimaatadaptatie krijg een volwassen en structurele plek binnen de organisatie en daarbij horen ook de benodigde middelen.

Kanttekeningen

1.2/2.2 Eigenaarschap van klimaatadaptatie moet worden verbreed.
De laatste jaren laten de perioden van extreme droogte en hitte zien dat klimaatadaptatie verder gaat dan omgaan met wateroverlast en overstromingen. Klimaatadaptatie gaat over het gebruik van het stedelijk en landelijk gebied in de breedste zin. Het heeft gevolgen voor nagenoeg alle beleidsterreinen (wonen, werken, natuur, milieu, sociaal domein). Dit betekent dan ook dat het eigenaarschap van klimaatadaptatie in de organisaties verbreed moet worden naar andere beleidsterreinen. Het is geen "klusje" wat door medewerkers (er bij) gedaan kan worden. De opgave is groot, de impact nog lang niet te overzien en de huidige middelen bij de overheden en stakeholders zijn beperkt. Zo beperkt dat we noodgedwongen slechts een aantal speerpunten zullen oppakken en hierin afgebakende maar relevante stappen te kunnen zetten. Zodat we ondanks de beperkte hoeveelheid tijd en geld toch substantiële vooruitgang kunnen boeken.

1.2/2.2 Samenwerking moet worden geborgd.
Deze RAS & Samenwerkingsagenda is ontstaan uit een intensieve samenwerking tussen partijen uit de regio, en ook voor de uitvoering is samenwerking een belangrijke voorwaarde. De kracht van veel oplossingsrichtingen zit juist in een gezamenlijke aanpak met alle betrokken stakeholders. Om met de beperkte middelen toch samen een zo groot mogelijke versnelling van de klimaatadaptatie aanpak in de regio te krijgen, worden de taken zo veel mogelijk verdeeld. Zo kunnen per speerpunt een klein aantal

organisaties met (ingehuurde) ondersteuning activiteiten organiseren en resultaten boeken waar alle partijen hun voordeel me kunnen doen. Per speerpunt is in een factsheet aangegeven welke organisaties zich de komende jaren zullen inzetten voor welke speerpunten en andere taken in het proces.

Wat mag het kosten? (budget)

Voor de uitvoering van de regionale Samenwerkingsagenda wordt uitgegaan van een gezamenlijk maximum jaarbudget van € 165.000 voor de jaren 2021, 2022 en 2023. Wat gelijk staat aan maximaal €15.000 per jaar per gemeente, het waterschap en de provincie. Jaarlijks wordt in de stuurgroep SNR de gedetailleerde begroting en de jaarrekening ter vaststelling voorgelegd. Voor het jaar 2021 kan nog dekking worden gevonden binnen de structurele budgetten van het GRP 2017- 2021. Voor de jaren 2022 en 2023 is geen dekking. In dit raadsvoorstel vragen we u om beleidsinhoudelijk in te stemmen met de Regionale Adaptatie Strategie. De integrale financiële afweging kan door u worden gemaakt bij de kadernota, waarin we de voor 2022 en 2023 benodigde budgetten zullen opnemen.

Personele gevolgen

De opgave van klimaatadaptatie vraagt om een verbreding van eigenaarschap en betrokkenheid binnen de organisatie. Er wordt voor dit regionale traject uitgegaan van een beperkte ureninzet vanuit de betrokken overheden. De genoemde ureninzet wordt als een minimum gezien om de genoemde doelen te halen. Er zal hierbij zo mogelijk worden ingezet op efficiëntie door afstemming en samenwerking met andere (regionale) processen. Naast de inzet van eigen uren wordt er voor het regionale traject ingezet op inhuur/organisatie van procesondersteuning en de inhuur van deskundigen.
Voorgesteld wordt om de beperkte personele gevolgen van dit voorstel (het regionale traject), te koppelen en in samenhang te zien met de personele gevolgen voorkomend uit de LAS met uitvoeringsagenda (het lokale traject). Besluitvorming over de LAS vindt plaats in de raadsvergadering van september dit jaar.

Impulsregeling

Vanaf 1 januari 2021 kunnen gemeenten, provincies en waterschappen in regionaal verband gebruikmaken van de Impulsregeling klimaatadaptatie. Het Rijk stelt geld beschikbaar om concrete adaptatiemaatregelen versneld uit te voeren en om al geplande ruimtelijke maatregelen uit te breiden met adaptatiemaatregelen of om nieuwe adaptatiemaatregelen op te pakken. Kortom, een kans om een plus te zetten op onze inspanningen om Rivierenland klimaatadaptief te maken. Voor de werkregio Klimaat Actief Rivierenland is € 4.247.000 aan Impulsgelden beschikbaar voor de periode tot en met 2027. Gemeente Lingewaard kan aanspraak maken op een gereserveerd bedrag van € 323.686 van de impulsregeling, op basis van 33% rijks financiering en 67% cofinanciering. De cofinanciering kan uit diverse beleidsdomeinen komen.
Jaarlijks kan onze werkregio Klimaat Actief Rivierenland (KAR) hiervoor een gezamenlijk aanvraag indienen. Er is hieromtrent een regionaal afwegingskader opgesteld. De stuurgroep SNR besluit over de in te dienen aanvragen.

Communicatie en participatie

Alle betrokken gemeenteraden worden periodiek via een regionale nieuwsbrief geïnformeerd over de RAS en Samenwerkingsagenda. Het eindconcept RAS is in juli vorig jaar ter consultatie aangeboden aan de gemeenteraden.
Graag hadden wij alle betrokken gemeenteraden via een fysieke bijeenkomst uitgebreid geïnformeerd over de Samenwerkingsagenda. Door het coronavirus vinden we het houden van een dergelijke interactieve bijeenkomst niet verantwoord. Er wordt/is daarom een digitale regionale raadsbijeenkomst georganiseerd om de raadsleden nader te informeren.

Bij de regionale risicodialogen en de totstandkoming van de RAS, zijn verschillende stakeholders betrokken en geraadpleegd. Dit geldt ook voor het opstellen van de Samenwerkingsagenda en de uitvoering hiervan. Voor onze inwoners gaan we aan bewustwording werken via een regionaal communicatiecampagne die het komende jaar verder wordt uitgewerkt.

Wat gaan we daarvoor doen (voortgang)

De RAS en Samenwerkingsagenda wordt nu aan de verschillende overheden ter vaststelling voorgelegd. Daarna treed de RAS en Samenwerkingsagenda formeel in werking.

Het is onmogelijk nu een blauwdruk te maken voor de aanpak en uitvoering van klimaatadaptatie tot 2050. Inzichten en omstandigheden veranderen met de tijd. Daarnaast zullen er vanwege de financiële middelen ook prioriteiten gesteld moeten worden in de te nemen maatregelen en volgorde van de maatregelen. We werken in dit proces daarom met de Plan-Do-Check-Act (PDCA) verbetermethode om continue werk, prestaties en de organisatie te verbeteren en op een hoger plan te brengen. De PDCA-cyclus draagt bij aan het structureel oplossen van problematiek:

- Plan: plannen van activiteiten en stellen van doelen (wie, wat waar, wanneer, waarom en hoe). Jaarlijks actualiseren we de samenwerkingsagenda door actualisatie van de factsheets die bij de speerpunten behoren, zodat we weer met elkaar scherp hebben wat we gaan doen en hoe we dit organiseren.
- Do: uitvoeren van de geplande activiteiten (actiepunten voor verbetermogelijkheden toepassen). We gaan met de speerpunten aan de slag zoals beschreven in de factsheets die bij de samenwerkingsagenda horen.
- Check: nagaan in hoeverre de afgesproken doelen zijn gerealiseerd (uitkomsten evalueren). Jaarlijks evalueren we de voortgang van de speerpunten door het opstellen van een voortgangspresentatie die gedeeld wordt met alle betrokkenen
- Act: analyse van afwijkingen en aanpassen van het proces (standaardiseren, integreren en bijsturen). Middels één of meerdere regionale bijeenkomsten analyseren we de voortgang en bespreken we gewenste aanpassingen in de komende jaren om de geformuleerde doelen te kunnen halen.

Elk jaar doorlopen we bovenstaande stappen en stellen we zo nodig de samenwerkingsagenda bij.

Duurzaamheid

Klimaatadaptatie valt binnen de gemeente Lingwaard samen met nog vijf thema's onder het programma Duurzaamheid. Met de vaststelling van de RAS en Samenwerkingsagenda, wordt invulling gegeven aan dit programma.

Bijlagen

- Bijlage 1: Regionale Adaptatie Strategie "Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!".
- Bijlage 2: Samenwerkingsagenda Regionale Adaptatie Strategie "Rivierengebied Klimaatbestendig, samen aan de slag!".

Bemmel, 4 mei 2021.

burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard,

de secretaris,	de burgemeester,
drs. I.P. van der Valk	dr. P.T.A.M. Kalfs